

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-15](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-15)

УДК 330.3:338:339.9

Ольга СИНІГОВЕЦЬ

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

<https://orcid.org/0000-0003-1623-5798>

e-mail: oms.ukr.kpi@gmail.com

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ

У статті розглянуто найбільш впливові тенденції сучасного розвитку, що пов'язані з процесами глобалізації. Розкрито зміст стратегічного управління в економічному розвитку. Стратегічне планування розвитку слід розглядати основою забезпечення успіху. Процес розробки і реалізації стратегій розвитку реалізується на різних рівнях; впроваджуються загальнодержавна, регіональна, муніципальна, корпоративна стратегії. Система стратегування розробляється для забезпечення також економічної безпеки. Міжнародний рух капіталів генерує економічне зростання і зараз є важливим напрямком у дослідженні економік, слід враховувати вплив міграції капіталу та оцінювати інвестиційну позицію країни.

Ключові слова: стратегічне управління, економічний розвиток, стратегії економічного розвитку, стратегічне планування, глобалізація та інноваційний розвиток, міжнародний бізнес, ефективність бізнесу.

Olha SYNIHOVETS

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv

STRATEGIC MANAGEMENT IN THE MODERN ECONOMIC DEVELOPMENT OF STATES

The purpose of the article is to summarize the foundations of strategic management and its development in order to ensure effective activity under the influence of modern transformational processes.

The article discusses the most influential trends in modern development associated with the processes of globalization. Development in the context of globalization, modern challenges determine the goals of improving approaches to managing economic development. The content of strategic management in economic development is revealed. The importance of strategic management in the formation and implementation of economic development priorities is determined. The necessity of using modern management tools to ensure the sustainability of economic growth, the formation of competitive advantages on this basis and the introduction of foreign experience is highlighted. Strategic management is able to ensure activities in accordance with the mission, is a success factor in a competitive environment. The process of developing and implementing development strategies is implemented at different levels; nationwide, regional, municipal and corporate strategies are being implemented. Estimating costs based on strategic analysis is important when choosing a development strategy. Integration processes are associated with the possibility of risks and threats. Forms of capital export are direct and portfolio investments. For a transitional economy, investments to increase the economic and production potential are significant. Among other forms of international capital movement, the role of portfolio investment is growing sharply. The international movement of capital generates economic growth and is currently an important direction in the study of the economy, the impact of capital migration should be taken into account and the investment position of the country should be assessed. In Ukraine, there is a tendency for a significant predominance of direct investment in the country over direct investment from Ukraine.

The results of the study showed that strategic development planning should be considered as the basis for ensuring success. Strategic planning is the process of modeling the future with the determination of goals and the concept of long-term development. Strategic planning is the process of modeling the future with the definition of goals and the concept of long-term development. The strategic system is also being developed to ensure economic security.

Keywords: strategic management, economic development, economic development strategies, strategic planning, globalization and innovative development, international business, business efficiency.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями

Процеси економічного розвитку в умовах глобалізації, нові виклики сьогодення передбачають удосконалення підходів до управління економічним розвитком [1, 2]. Основу успішного розвитку бачать у процесі стратегічного менеджменту, в системному і безперервному процесі розробки і реалізації стратегій розвитку, що необхідно реалізовувати на макро-, мезо та мікрорівнях. Стратегування визначається відносно загальнодержавної, регіональної, муніципальної, корпоративної стратегій. В створенні системи стратегування вбачається також забезпечення економічної безпеки. Дослідження питань економічного розвитку регіонів та країни в цілому зараз актуальні. В більшості випадків основною проблемою називається відсутність комплексної системи стратегічного управління економічним розвитком. Одним з основних стратегічних пріоритетів активізації розвитку називається запровадження інновацій у економіці загалом, що вимагає пошуку нових підходів до організації всієї системи соціально-економічних відносин. Процес стратегічного управління має важливе значення для забезпечення стійкого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням стратегічного управління приділяється увага вітчизняних і зарубіжних фахівців. Вагомий внесок у розвиток стратегічного планування зробили Дж. Гелбрейт, П. Друкер, П. Вейл, Б. Карлоф, У. Кінг, Ф. Котлер, Д. Кліланд, Дж. Б. Куїні, Г. Мінцберг [6, 7], А. Томпсон, А. Дж. Стрікланд, Дж. Стейнер, Д. Хассі та інші. Дослідження стратегічного управління у науковій літературі проводиться на мікро-, мезо- та макрорівні. Основні напрями дослідження стратегічного управління є теоретичні основи реалізації стратегічного підходу, стратегічного управління у визначенні розвитку економік окремих країн та ще розробки стратегій на різних рівнях. Більшість вчених розглядають ефективність стратегії, розгляд цих питань в контексті сучасних умов стрімких змін ринкового середовища потребують подальших досліджень. Огляд досліджень показав важливість формування стратегічних основ економічного розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Стратегічне управління зараз повинно враховувати ключову роль у розвитку інноваційних технологій та передбачати якісну оцінку глобальних екзогенних викликів, відповідних цим процесам ендегенних перетворень. Формування чіткої стратегії управління є одним із актуальних питань забезпечення розвитку на сучасному світовому ринку. У цьому контексті актуалізуються дослідження теоретико-методологічних засад стратегічного управління на всіх рівнях і зокрема стратегування економічного розвитку відповідно встановленого щодо інноваційних основ розвитку і сучасних викликів процесів глобалізації. Надзвичайно актуальним є розгляд цих питань у контексті обґрунтування ефективної реалізації шляхів економічного розвитку України. В умовах трансформації стратегічного управління потребує значної уваги механізм формування стратегії, а саме удосконалення методичних підходів до управління стратегічним розвитком на сучасному світовому ринку для забезпечення їх ефективної діяльності, та удосконалення методичних підходів до стратегічного управління економічним розвитком.

Формулювання цілей статті

Метою статті є узагальнення основ стратегічного управління і його розвитку з метою забезпечення ефективної діяльності під впливом сучасних трансформаційних процесів. Головна мета полягає у визначенні ролі стратегічного підходу, особливостей і переваг стратегічного управління в економічному розвитку. За мету ставиться визначення можливостей стратегічного управління у реалізації інноваційних основ економічного розвитку в умовах світової глобалізації міжнародного бізнесу. Вирішення поставлених завдань потребує визначення сутності, сучасних особливостей стратегічного управління, трансформації системи стратегічного управління економічним розвитком та існує необхідність визначення умов його реалізації в Україні, виходячи з досвіду розвинутих країн.

Виклад основного матеріалу

Сучасні інструменти управління, що використовуються для забезпечення стабільності економічного зростання, є предметом вибору у сьогоднішній день. Управління сучасним розвитком підприємств є діяльністю з регулювання, відповідальності, переробки і проектування. Усе це за змістом розкриває еволюційні характеристики планування [3]. Планування є планомірною організаційною роботою з розвитку і вирішення стратегій для майбутніх дій. Стратегічне планування розвитку є однією з основних умов успіху не тільки бізнесу. Стратегічне управління здатне забезпечити діяльність у відповідності з місією, є чинником успішності в умовах конкуренції. Управління економічним розвитком на основі принципів стратегічного управління, здатні мобілізувати внутрішні резерви для розвитку, врахувати фактори зовнішнього середовища, реалізувати принцип партнерства держави, бізнесу і суспільства. Процес стратегічного розвитку економіки країни реалізується з врахуванням масштабів, тобто національне господарство, галузі і регіони, специфіка проявляється також у спрямованості, відповідальності і також горизонти планування [4, 5].

У впровадженні стратегічного менеджменту і аналізу перш за все організовується стратегічне планування. В процесі стратегічного планування визначаються майбутні доходи, стійкість бізнесу, цінність іміджу та ін. Планування є механізмом управління, що сприяє вибору ефективних шляхів діяльності, процес планування направлений на досягнення ринкової рівноваги.

В основі стратегічного плану визначення місії підприємства, загальних цілей і глобальних програмних дій усього підприємства в цілому. Цілі мають загальний характер, виходячи із сил підстави функціонування підприємства та визначають місце в бізнес-оточенні. Стратегічне планування реалізується з врахуванням впливу зовнішнього середовища, що має високу ступінь невизначеності і що впливає на прийняття рішень підприємствами [6, 7]. Планування як один з методів економічного управління полягає у розробці і практичному здійсненні планів, що визначають майбутній стан системи, шляхи, способи і засоби його досягнення.

Базовими концептуальними положеннями стратегічного плану є таке: місія як вихідне положення для планування, розробка найбільш ефективного способу виконання місії, зміст плану як набір стратегічних цілей, проектів і програм дій у розвитку, визначення загальних напрямів дій, що забезпечують розвиток і

укріплення позиції, на основі попередньої побудови дерева цілей; через неповну інформацію про альтернативи розвитку, конкретизація відбувається в середньострокових і короткострокових планах, план визначає загальні орієнтири у виді взаємоузгоджених цільових показників, складання плану за принципом від майбутнього до теперішнього і при збереженні традиційного принципу планування від минулого у майбутнє, створення ефективного плану на основі виявлення неосвоєних ніш внутрішнього і зарубіжних ринків. Таким чином, з врахуванням встановлених положень забезпечується досягнення формування нових цінностей і більш ефективний перерозподіл і використання ресурсів, створюється надійна основа потенційного зростання підприємств. Стратегічне планування стає інструментом, що забезпечує можливість приведення підприємства до якісно нового стану з врахуванням умов ведення бізнесу і нових сфер прикладання капіталу.

Стратегічне планування забезпечує цілеспрямоване і взаємопов'язане управління ресурсами, знижуючи можливі втрати у досягненні цілі. Цінність стратегічного планування підвищується для систем з складною внутрішньою структурою і різноманітними видами діяльності, із значною невизначеністю і інтенсивною динамікою зовнішнього середовища. Розглядаючи глобальні мережі виробництва, в контексті їх складної організаційної структури, планування і координування бачать головними способами економічної взаємодії. Стратегічний план забезпечує можливість збереження максимальної еластичності поведінки, він формує загальну ідею майбутнього. Стратегічне планування є процесом моделювання майбутнього з визначенням цілей і концепції довгострокового розвитку. Стратегічне планування розглядається як елемент управлінського процесу, що направлений на створення і підтримку стратегічної рівноваги між цілями, потенційними можливостями, ймовірними перспективами розвитку.

Для транзитивної економіки значимі інвестиції для збільшення економічного, виробничого потенціалу. Оцінка вартості на основі стратегічного аналізу грає важливу роль при виборі стратегії розвитку. Оцінка власності зараз використовується не тільки для вимірювання, але і для управління зміною вартості. Процес розробки стратегії по збільшенню вартості слід визначати як послідовність етапів від розрахунку поточної вартості до вивчення можливостей та вибору найбільш ефективного з альтернативних варіантів, тобто це є: аналіз та виявлення чинників вартості, розробка стратегії зростання вартості, розробка напрямків реструктуризації, визначення потенційної вартості та розробка стратегії управління вартістю.

Глобалізацію характеризують як ту, що формує сучасне життя, і визначається вона поглибленням її процесів у світі. Збільшуються можливості доступу до інформації, товарів з усього світу.

Технологічність і пристосування до впровадження зовнішніх інновацій є провідними напрямками конкурентної боротьби і це, крім того, впливає на стратегію компанії. Компанії для реалізації стратегії завоювання технічного лідерства в міжнародних масштабах передбачають значні витрати на НДДКР, концентрацію ресурсів, інтеграцію суміжних видів послуг або навіть здійснити поглинання конкурентів. Стратегічне управління переважно визнають як функцію управління організацією, підприємства, фірми. Але зараз впровадження стратегічного управління досліджується також на мікро-, мезо- і макрорівнях.

Міжнародний рух капіталів генерує економічне зростання, є ефективним засобом підвищення конкурентоспроможності, визначає положення країни у світовій економіці. Міжнародна міграція капіталів – це процес зустрічного руху капіталу між різними країнами світового господарства незалежно від рівня їх соціально-економічного розвитку, що приносить додаткові доходи від їх власності. Вивіз капіталу означає процес вилучення частки капіталу з національного обігу країни і переміщення його в товарній чи грошовій формі у виробничий процес і обіг іншої країни з метою отримання більш високих прибутків.

Об'єктивною основою міжнародної міграції капіталу є нерівномірність економічного розвитку країн світового господарства, на практиці причиною називають нерівномірність його накопичення і наявність надлишку в певних країнах, неспівпадіння попиту і пропозиції в різних ланках світового господарства. Можна виділити економічну доцільність експорту і також економічну доцільність імпорту, основні з тих, що зараз має прояв, визначено в таблиці.

Таблиця 1

Економічна доцільність експорту та імпорту капіталу

Економічна доцільність експорту капіталу	Економічна доцільність імпорту капіталу
отримання додаткового прибутку; контроль над іншими суб'єктами; подолання протекціоністських бар'єрів; входження на нові ринки; отримання доступу до новітніх технологій; збереження власної виробничої таємниці шляхом створення зарубіжних філіалів; економія на податкових платежах; скорочення витрат на охорону навколишнього середовища	можливості розвитку нових і старих виробництв; залучення додаткових валютних ресурсів; розширення науково-технічного потенціалу; створення додаткових робочих місць

Серед сучасних тенденцій називається різке зростання ролі портфельних інвестицій серед інших форм міжнародного руху капіталу. Концентрація і перенакопичення фінансових ресурсів у мережних структурах ТНК призводять до деформації пропорцій між реальним та фінансовим капіталами.

Формами вивозу капіталу є прямі і портфельні інвестиції. Інвестиційна позиція країни визначається співвідношенням активів, які має країна за кордоном, і активів, якими володіють іноземці в даній країні. В Україні простежується тенденція суттєвого переважання прямих інвестицій в країну над прямими інвестиціями з України

Таблиця 2

Міжнародні інвестиції, млн дол. США (за даними Держстатистики України)

Показник	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Прямі інвестиції в Україну (усього), в тому числі	43780,3	45195,3	45179,2	44008,8	51386,6	49686,5
інструменти участі в капіталі (L1)	35562,0	37054,4	36310,3	35391,0	41662,5	37600,4
боргові інструменти (L2.2)	8218,3	8140,9	8868,9	8617,8	9724,1	12086,1
Прямі інвестиції з України (усього), в тому числі	2920,8	2788,3	2755,0	2727,8	3540,8	2881,9
інструменти участі в капіталі (A1)	2792,8	2660,3	2627,0	2599,8	3416,8	2754,9
боргові інструменти (A2.1)	128	128	128	128	124,0	127,0

Інтеграційні процеси розглядаються також через можливі ризики і загрози, при існуванні конфліктів національного і наднаціонального рівнів, має різні контексти свого розгляду, а саме економічний, інституційний і соціогуманітарний. Тенденціями міжнародного руху капіталу в даний час є зростання масштабів міжнародних фінансово-кредитних операцій; формування нових інструментів світового фінансового ринку; підтримка безперервного потоку фінансової ренти та доданої вартості; підвищення ролі держави, міждержавних та наддержавних інституцій; зростання питомої ваги портфельних іноземних інвестицій; посилення міграція приватного капіталу між розвинутими країнами, пріоритетними напрямками прямого іноземного інвестування; загострення світової конкуренції за інвестиції; «перехресні інвестиції»; конвергенція глобального і національного капіталу [8, 9].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Відповідно умовам сучасних процесів трансформації з'являються новітні методологічні концепції стратегічного управління. Сучасне стратегічне управління потребує свого переосмислення у поєднанні визначених різних рівнів його розгляду і розвитку зараз принципово важливого напрямку в управлінні, стратегічного щодо викликів глобалізації. Успіх в умовах непередбачуваних та швидких змін навколишнього середовища стає можливим завдяки розвитку стратегічного напрямку в управлінні, подальші розробки повинні бути зосереджені на дослідженні сучасних інструментів стратегічного управління, що відповідають умовам поглиблення глобалізаційних процесів у різних сферах, та передбачати поєднання стратегічних напрямків управління, що впроваджуються у системах управління різного рівня.

References

1. Mintzberg H., Lampel J. (1999). Reflecting on the strategy process. Sloan management review. Vol. 40. P. 21-30.
2. Smart specialization and Europe's growth agenda. Brussels: European Commission, 2014. 12 p.
3. Mathews J. Strategizing, Disequilibrium and Profit. Stanford University Press. 2016. May 16. P. 269.
4. Multan G. The Art of Public Strategy: Mobilizing Power and Knowledge for the Common Good. Oxford University Press. 2010. September 1. P320.
5. Henderson D. EU Regional Innovation Strategies: regional experimentalism in practice? European Urban and Regional Studies. 2000. Vol. 7 (4). P. 347-358.
6. Mintzberg H., Lampel J., Ahlstrand B.W. Strategy Safari: A Guided Tour Through The Wilds of Strategic Management. Free Press. 2005. June 6. P 416.
7. Mintzberg H. The Rise and Fall of Strategic Planning: Reconceiving Roles for Planning, Plans and Planners. Free Press. 1994. January 31. P 458.
8. Bussiere M., Schmidt J., Valla N. International Financial Flows in the New Normal: Key Patterns (and why We Should Care). CEPII Policy Brief, March 2016, no 10, P. 1-30.
9. Darvas Z., Huttel P., Merler S. and Walsh T. 2015. Analysis of Development in EU Capital Flows in the Global Context, Bruegel N°. 2015.2574, 200 p., European Commission.